

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 192/2024 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Juha-Pekka Suomi, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Paula Karjalainen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Antti Kaihovaara, työ- ja elinkeinoministeriö
- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Anssi Pirttijärvi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Jere Päivinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija Maija Lehtimaa, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- KEHA-keskus
- Kansaneläkelaitos
- Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
- erikoistutkija Pasi Saukkonen, Helsingin kaupunki
- Porvoon kaupunki
- Lappeenrannan kaupunki
- Vaasan kaupunki
- Tervolan kunta
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Bildningsalliansen rf
- Pakolaisneuvonta ry

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, työttömyysturvalakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia, kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia ja toimeentulotuesta annettua lakia.

Kansaneläkelaitokselle sen maksaman toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitetun perustoimeentulotuen korvaamisen osalta kotoutumislain mukaisesti luovuttaisiin kokonaan. Jatkossa perustoimeentulotuki korvattaisiin toimeentulotuesta annetun lain mukaisesti myös kotoutumislain mukaiseen kohderyhmään kuuluvien osalta siten, että valtion rahoitusosuus olisi jatkossa 50 %. Ahvenanmaan maakunnan kunnille ei korvattaisi myöskään jatkossa perustoimeentulotuen kustannuksia. Toimeentulotuesta hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnan kunnille aiheutuneiden kustannusten korvausaikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Lisäksi eräitä kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviä lopetettaisiin laista kotoutumisen edistämiseen kohdistuvien hallituksen säästötoimenpiteiden vuoksi.

Lisäksi ruotsinkielistä lakitekstiä korjattaisiin vastaamaan suomenkielistä lakitekstiä. Suomenkieliseen lakitekstiin tehtäisiin myös eräitä teknislouhteisia ja ruotsinkieliseen lakitekstiin kielellisiä korjauksia.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2025 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1.1.2025.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vuoden 2025 alusta voimaan tulevaa kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023, kotoutumislaki) sekä kuutta muuta lakia. Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut muutokset liittyvät pääosin hallituksen julkisen talouden säästötavoitteiden toteuttamiseen. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2025—2028 (VNS 2/2024 vp) sisältyy yhtenä säästötoimena kotoutumislain mukaisten toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvausten korvausajan lyhentäminen kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Tästä on arvioitu saatavan säästöä 58 miljoonaa euroa jo vuonna 2025. Valmistelun kuluessa on kuitenkin käynyt ilmi, että mainitut säästöt toteutuisivat vasta vuodesta 2027 alkaen, sillä kunnan osuus toimeentulotuesta otetaan huomioon tekemällä sitä vastaava vähennys kunnalle maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä. Koska toimeentulotukeen liittyvät säästöt toteutuvat edellä todetuin tavoin vasta myöhemmin, vuoden 2025 talousarvioesitykseen (HE 109/2024 vp) sisältyy laskennallisten korvausten vähentäminen 58 miljoonalla eurolla.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Kunnalle ja hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden (esim. kansainvälistä suojelua saavat, kiintiöpakolaiset ja kotikunnan omaavat tilapäistä suojelua saavat) vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä. Valtio korvaa kunnille ja hyvinvointialueille näistä toimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia sen mukaan, mitä kotoutumislaisissa säädetään. Valiokunta toteaa, että kunnille ja hyvinvointialueille maksettavan laskennallisen korvauksen korvausaikaa on hallituksen säästöavoitteisiin liittyen lyhennetty aiemmin tehdyillä muutoksilla kolmesta vuodesta kahteen vuoteen ja kiintiöpakolaisten osalta neljästä vuodesta kolmeen vuoteen (HaVM 8/2024 vp — HE 21/2024 vp). Laskennallisen korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella, joka on parhaillaan valmistelussa.

Kotoutumislakia ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että Kansaneläkelaitokselle ei enää jatkossa korvata kotoutumislain nojalla sen maksamaa perustoimeentulotukea. Muutoksen voimaantulon jälkeen perustoimeentulotukeen liittyvät menot korvataan myös kotoutumislain kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osalta toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) sääntelyn mukaisesti niin, että sekä valtion että kunnan rahoitusosuus on 50 prosenttia. Lisäksi toimeentulotuesta hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnan kunnille aiheutuvien kustannusten korvausaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi kolmesta vuodesta yhteen vuoteen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia myös eräisiin kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumislaisissa säädettyihin tehtäviin. Koska laskennallista korvausta vähennetään, on perusteltua pyrkiä keventämään kuntien ja hyvinvointialueiden velvoitteita kotoutumisen edistämisessä. Valiokunta pitää selvänä, että ehdotettujen tehtävämuutosten vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden talouteen jää varsin vähäiseksi eikä vastaa laskennallisen korvauksen tason päätettyä alentamista. Valiokunta pitää tärkeänä, että normien purkua edelleen määrätietoisesti jatketaan ja mahdollisuuksia keventää kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviä selvitetään. Valiokunta kiirehtii myös muita eduskunnan aiemmin edellyttämiä toimenpiteitä kotoutumisen tehostamiseksi.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että kotoutumislain ruotsinkielinen käännös korjataan vastaamaan suomenkielistä lakitekstiä. Hallintovaliokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota huolelliseen lainvalmisteluun sen kaikissa vaiheissa.

Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa todetuin teknisin muutoksin ja tästä mietinnöstä ilmenevin huomioin. Lisäksi valiokunta ehdottaa lakiteknisistä syistä 7. lakiehdotuksen hylkäämistä ja uuden, 8. lakiehdotuksen hyväksymistä.

Toimeentulotuesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla sekä Kansaneläkelaitokselle korvataan nykyisin niiden maksaman toimeentulotuen kustannukset enintään kolmelta vuodelta henkilön ensimmäisestä kotikuntamerkinästä.

Perustoimeentulotuesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta luopumisesta arvioidaan saatavan valtiontalouteen 49 miljoonan euron säästö vuonna 2027 ja 60 miljoonan euron säästö vuonna 2028. Samalla kuitenkin kuntien talous heikentyy mainittuina vuosina vastaavilla summilla

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

yhteensä 109 miljoonalla eurolla. Perustoimeentulotuen kustannukset jakautuvat jatkossa nykyisen 100 prosentin valtion rahoituksen sijaan puoliksi valtion ja kuntien rahoitettaviksi. Ehdotettu muutos lisää näin ollen kuntien vastuuta perustoimeentulotuen kustannuksista.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan julkiseen talouteen syntyy säästöä, jos korvausten piirissä olevien henkilöiden toimeentulotukiriippuvuutta voidaan vähentää. Valiokunta toteaa, että vuoden 2025 alussa voimaan tulevan uuden kotoutumislain yhtenä keskeisenä tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa kotoutumista sen kaikissa vaiheissa. Hallintovaliokunta viittaa uutta kotoutumislakia koskevaan mietintöönsä (HaVM 45/2022 vp — HE 208/2022 vp), jossa valiokunta on pitänyt myönteisenä, että erityisesti kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuteen panostetaan, ja todennut, että oikein kohdennetuilla ja resursoituilla alkuvaiheen toimenpiteillä on merkittävä rooli kotoutumisen onnistumisessa. Alkuvaiheen toimenpiteillä tulee tähdätä ennen kaikkea maahanmuuttajan mahdollisimman nopeaan työllistymiseen.

Kuntien vastuuta kotoutumisen edistämiseen liittyvissä tehtävissä on uudella lailla lisätty. Kunnilla on julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtymisen myötä käytössään myös työllistymistä ja yrittäjyyttä sekä osaamisen kehittämistä edistäviä palveluja, joiden avulla voidaan pyrkiä vähentämään toimeentulotukiriippuvuutta. Perustoimeentulosta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta luopumisen ei kuitenkaan arvioida merkittävästi vähentävän perustoimeentulotuen käyttöä.

Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen korvausajan lyhentäminen kolmesta vuodesta yhteen vuoteen ei aiheuta valtiontalouteen säästöjä, sillä niistä vastaavien hyvinvointialueiden toiminta perustuu valtion rahoitukseen. Esityksessä ehdotettujen muutosten ei myöskään arvioida vähentävän ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käyttöä, koska esityksellä ei ole työllisyystta edistäviä vaikutuksia. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen rahoitus (4,1 miljoonaa euroa) siirretään vuoden 2025 täydentävässä talousarvioesityksessä (HE 191/2024 vp) määrärahasiirtona työ- ja elinkeinoministeriön momentilta (32.50.30) valtiovarainministeriön momentille (28.89.31).

Edellä todetut taloudelliset vaikutukset perustuvat arvioon niiden henkilöiden määrästä, joiden palveluista aiheutuneista kustannuksista korvausta maksetaan. Arvioihin sisältyy perustelujen mukaan paljon epävarmuutta etenkin tilapäistä suojelua saavien Ukrainan sotaa paenneiden henkilöiden määrän osalta. Suurin osa (75 prosenttia) korvausten piirissä olevista henkilöistä on tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia. Vuosina 2025—2028 leikkaukset näkyvät erityisesti niissä kunnissa, joissa heitä asuu paljon. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten koulutustaso on muita korvausten piirissä olevia ryhmiä korkeampi ja yhteiskunnan yleiset asenteet heitä kohtaan ovat muita myönteisempiä. Esimerkiksi nämä tekijät edistävät ukrainalaisten muita nopeampaa työllistymistä ja vähentävät osaltaan tarvetta kotoutumista edistäviin palveluihin.

Laskennallinen korvaus ja tehtävien keventäminen

Kunnille ja hyvinvointialueille maksettavia laskennallisia korvauksia on tarkoitus säästöjen toteuttamiseksi alentaa 60 miljoonalla eurolla. Ensi vuoden talousarvioesitykseen sisältyy edellä todetuin tavoin 58 miljoonan euron säästö laskennallisista korvauksista. Osin näiden säästövai-

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

kutusten saavuttamiseksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kotoutumislaisissa säädettyjä kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviä niiden kotoutumisen edistämistä koskevien velvoitteiden vähentämiseksi. Pääasiallisesti kyseessä on kuitenkin laskennallisten korvausten tason leikkaaminen.

Kotoutuslain sääntely, joka koskee kunnan velvollisuutta laatia asiakirja kunnan kotoutumisohjelmasta ja laatia tarvittaessa perheen kotoutumissuunnitelma, kunnan ja hyvinvointialueen velvollisuutta laatia monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja monialainen kotoutumissuunnitelma sekä kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmää, ehdotetaan kumottavaksi. Lisäksi kunnan ja hyvinvointialueiden velvoitetta kotoutumisen edistämisen suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan muutetaan.

Hallintovaliokunta on korostanut kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden viranomaisten toimivan yhteistyön ja eri toimijoiden välisen tiedonkulun merkitystä kotoutumisen edistämässä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueen on jatkossakin osallistuttava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, kotoutumissuunnitelman laatimiseen ja sen tarkistamiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen yhteensovittamista. Myös muita toimivia eri toimijoiden yhteistyömuotoja tulee lainsäädännön ja rakenteiden uudistuessa kehittää.

Esityksellä on tarkoitus karsia ensisijaisesti kuntien ja hyvinvointialueiden hallinnollisia tehtäviä ja vähemmän sellaisia tehtäviä, jotka vaikuttaisivat heikentävästi kotoutujien palveluihin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetuilla kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävien keventämisellä ja normien purkamisella voidaan osittain vähentää hallinnollisia tehtäviä, tehostaa resurssien käyttöä ja vähentää päällekkäisyyksiä, mutta muutoksilla ei juurikaan ole taloudellisia vaikutuksia. Myös hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että säästöt toteutetaan pääosin laskennallisen korvauksen tasoa alentamalla.

Laskennallisen korvauksen tason alentaminen vähentää kunnille maksettavia korvauksia vuonna 2025 yhteensä 60 miljoonaa euroa ja vuonna 2026 yhteensä 56 miljoonaa euroa. Kunnille on tarkoitus kompensoida laskennallisten korvausten alentamista vuosina 2027 ja 2028 nostamalla laskennallista korvausta niin, etteivät kuntien talouteen kohdistuvat leikkaukset ylitä hallituksen kehysriihessä linjattua säästötavoitetta. Hyvinvointialueiden talouden arvioidaan leikkausten johdosta heikentyvän vuosittain 5 miljoonaa euroa vuosina 2025 ja 2026. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on mahdollisuus reagoida leikkauksiin palveluja vähentämällä. Jos kunnat eivät vähennä palveluja laskennallisen korvauksen alentumista vastaavasti, riskinä on, että kustannukset tulevat huomioituiksi peruspalvelujen valtionosuudessa kustannustenjaon tarkistuksessa eikä säästöjä näin ollen saavuteta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että laskennallisten korvausten taso on jo nykyisin liian alhainen. Myös hallintovaliokunta on aiemmissa kannanotoissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että laskennallisten korvausten taso on jäänyt jälkeen kustannuskehityksestä. Valiokunta tähdentää, että kunnilla ja hyvinvointialueilla tulee olla tosiasialliset taloudelliset edellytykset suoriutua tehtävistään.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Perustelujen mukaan laskennallisten korvausten tason alentaminen voi vaikuttaa kunnan vastuulla olevien kotoutumisen edistämisen palvelujen laatuun ja kattavuuteen, mikä voi vaikeuttaa kotoutumisen pitkäjänteistä kehittämistä. Lisäksi korvausten tason alentaminen saattaa vähentää kuntien halukkuutta ottaa vastaan kiintiöpakolaisia ja muita kuntapaikalle ohjattavia henkilöitä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuntapaikkoja on ollut toistaiseksi hyvin tarjolla ja pakolaiskiintiön pienentäminen vähentää osaltaan niiden tarvetta lähivuosina.

Yhteenveto

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu laajasti esiin huoli hallituksen esityksen vaikutuksista kuntatalouteen ja kotoutumista edistävien palvelujen laatuun. Hallintovaliokunta toteaa, että hallituksen esityksellä pyritään vahvistamaan erityisesti valtion taloutta ja vaikutukset julkiseen talouteen kokonaisuutena ovat selvästi vähäisempiä. Valiokunta viittaa muilta osin hallituksen esitykseen sisältyvään vaikutusten arviointiin.

Valiokunta kiinnittää huomiota esityksen myöhäiseen antamisajankohtaan yhtäältä eduskuntakäsittelyyn käytettävissä olevan ajan ja toisaalta kuntien, hyvinvointialueiden ja Ahvenanmaan maakunnan toiminnan suunnittelun näkökulmasta. Ensi vuoden talousarviovalmistelut ovat esimerkiksi kunnissa jo varsin pitkällä, eikä nyt toteutettavilla säästöillä välttämättä ole merkittävää vaikutusta kotoutumisen edistämisen palveluihin vuonna 2025.

Valiokunta toteaa, että laskennallisen korvauksen tason alentamisen vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että laskennallisiin korvauksiin varattu arviomääräraha (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä, 32.50.30) on poikkeuksellisen korkea vuosina 2025 ja 2026 tilapäistä suojelua saavien suuren määrän vuoksi. Käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä ei ole vaikutusta laskennallisiin korvauksiin pitkällä aikavälillä. Laskennallisiin korvauksiin varattua määrärahaa ei ole korvamerkitty tiettyihin palveluihin, vaan kunnat voivat itse määritellä, mihin palveluihin leikkaukset kohdistuvat, ja vaikuttaa siihen, että niiden kielteiset vaikutukset ovat mahdollisimman vähäiset. Valiokunta pitää tärkeänä, että laskennallisen korvauksen kohdistumista eri palveluihin voidaan vuodesta 2025 alkaen seurata nykyistä tarkemmin osana kuntien talousraportointia.

Hallintovaliokunta pitää kotoutumista erittäin tärkeänä osana kokonaisvaltaista ja hallittua maahanmuuttopolitiikkaa. Valiokunta on aiemmin useissa yhteyksissä korostanut erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien tavoittamista ja pääsyä palveluihin. Tämä on tärkeää paitsi maahanmuuttajajanaisten osallisuuden ja työllisyyden parantamiseksi myös perheen kotoutumisen näkökulmasta. Kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistumiseen voidaan vaikuttaa myös taloudellisilla kannustimilla. Valiokunta kiirehtii tähän kokonaisuuteen liittyvien hallitusohjelman mukaisten lainsäädäntötoimenpiteiden valmistelua.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

63 §. Korvaus toimeentulotuesta. Pykälän 1 momentissa säädetään toimeentulotuen maksamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta hyvinvointialueelle ja 2 momentissa Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla. Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään korvauksen maksamisesta Kansaneläkelaitokselle. Pykälää ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi niin, että 1 ja 2 momentissa säädetty korvausaika lyhennetään kolmesta vuodesta yhteen vuoteen ja että 3 momentin sääntely poistetaan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pykälän 3 momentin tulee olla voimassa 31.3.2025 asti, koska 7. lakiehdotuksessa ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:n 5 momentin kumoamisen on tarkoitus tulla voimaan Kansaneläkelaitoksen järjestelmämuutoksista johtuen vasta 1.4.2025. Valiokunta ehdottaa tästä syystä, että 63 §:n 1 ja 2 momenttia muutetaan hallituksen esityksessä ehdotetuin tavoin ja että 63 §:n 3 momentti kumotaan. Samalla valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöstä täsmennettäväksi niin, että 63 §:n 3 momentin kumoaminen tulee voimaan vasta 1.4.2025. Myös johtolausetta on edellä todetun johdosta tarkistettava.

3. Laki työttömyysturvalain 1 ja 2 a luvun muuttamisesta

Valiokunta on tehnyt teknisiä korjauksia 2 a luvun 9 ja 11 §:ään.

6. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:ää ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi siten, että siitä poistetaan viittaukset kotoutumislakiin. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vuodelta 2024 vähennetään lain voimaan tullessa voimassa olleen kotoutumisen edistämisestä annetun lain 63 §:n mukaan Kansaneläkelaitokselle maksettu korvaus perustoimeentulotuesta. Koska valiokunta on edellä ehdottanut, että kotoutumisen edistämisestä annetun lain 63 §:n 3 momentti on voimassa 31.3.2025 asti, tulee myös 6. lakiehdotuksen voimaantulosäännöstä täydentää niin, että kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vähennetään Kansaneläkelaitokselle maksettu korvaus myös ajalta 1.1. — 31.3.2025.

7. Laki toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:n 5 momentin kumoamisesta

Koska toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:n kumoaminen ehdotetaan toteutettavaksi valiokunnan ehdottamalla uudella muutoslailla, valiokunta ehdottaa, että 7. lakiehdotus hylätään.

8. Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta (Uusi)

10 §. Alennettu perusosa. Hallituksen esitykseen sisältyy 7. lakiehdotus, jossa ehdotetaan kumottavaksi toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:n 5 momentti. Eduskunnan käsiteltävänä on samaan aikaan tämän hallituksen esityksen kanssa hallituksen esitys (HE 133/2024 vp), jossa ehdotetaan muun ohella toimeentulotuesta annetun lain 10 §:n 1 momentin 2 kohdan ja nyt kumot-

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

tavaksi ehdotetun 27 b §:n 5 momentin muuttamista. Ensin mainittuun lainkohtaan ehdotetaan hallituksen esityksessä HE 133/2024 vp lisättäväksi maininnat monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta, jonka laatimisesta ehdotetaan hallintovaliokunnan käsiteltävänä olevassa esityksessä luovuttavaksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut mainitusta hallituksen esityksestä mietinnön (StVM 23/2024 vp). Ehdotettujen muutosten yhteensovittamiseksi hallintovaliokunta ehdottaa hyväksyttäväksi uuden, 8. lakiehdotuksen, jossa lain 10 §:n 1 momentin 2 kohta muutetaan ja 27 b §:n 5 momentti kumotaan.

27 b §. Perustoimeentulotuen kattamiseksi Kansaeläkelaitokselle suoritettavat ennakot ja niiden vahvistaminen sekä maksaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 5 momentti kumotaan, kuten hallituksen esitykseen sisältyvässä 7. lakiehdotuksessa on ehdotettu. Lakiteknisistä syistä kumoaminen toteutetaan valiokunnan ehdottamalla uudella muutoslailla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 192/2024 vp sisältyvät 2., 4. ja 5. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 192/2024 vp sisältyvät 1., 3. ja 6. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy uuden, 8. lakiehdotuksen. (Valiokunnan uusi lakiehdotus)

Eduskunta hylkää hallituksen esitykseen HE 192/2024 vp sisältyvän 7. lakiehdotuksen.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 13 §:n 3 momentti sekä 15, 17
21 ja 48 § ja 63 §:n 3 momentti,

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

muutetaan 5 ja 10 §, 13 §:n 1 momentti, 14, 16, 18-20 ja 22 §, 23 §:n otsikko ja 1-5 momentti, 24 §:n otsikko ja 1-3 momentti, 28 §:n 1 momentin 2 kohta, 31 §, 32 §:n 1 momentti, 32 a §:n 1 momentti, 45, 49, 50, 57 ja 59 §, 60 §:n 1 momentin 2 kohta, 62 §, 63 §:n 1 ja 2 momentti, 68 §:n 1 momentti, 73, 74, 76, 78 ja 80 §, 84 §:n 3 ja 4 momentti, 85 §, 86 §:n 2 ja 4 momentti, 88 §, 90 §:n 4 momentti, 95, 96 ja 98 § ja 102 §:n 1 ja 4 momentti sekä

1 §:n 2, 5 ja 7 kohdan, 2 §:n, 3 §:n 2 momentin, 4 §:n 1 ja 2 momentin, 6, 7 ja 9 §:n, 11 §:n 1 momentin, 25 §:n 1 momentin, 26 ja 27 §:n, 29 §:n 3 momentin, 30 §:n 1 momentin, 3 luvun otsikon, 33 §:n 1 momentin, 34 §:n otsikon ja 1 momentin, 35 – 37 §:n, 38 §:n 2 – 5 momentin, 39 – 43 §:n, 46, 47 ja 51 §:n, 52 §:n 1 ja 2 momentin, 53 ja 54 §:n, 55 §:n 1 ja 2 momentin, 61 §:n 1, 2 ja 4 momentin, 64 §:n otsikon ja 1 momentin, 65 §:n otsikon ja 1 – 3 momentin, 66 §:n, 71 §:n 3 momentin, 72, 75, 77, 79, 81-83 ja 91 §:n ruotsinkielinen sanamuoto,

sellaisina kuin niistä ovat 5, 62 ja 95 § osaksi laissa 322/2024, 32 §:n 1 momentti, 32 a §:n 1 momentti, 60 §:n 1 momentin 2 kohta, 68 §:n 1 momentti, 84 §:n 3 ja 4 momentti, 86 §:n 2 ja 4 momentti ja 90 §:n 4 momentti laissa 322/2024 sekä 2 ja 39 §:n ruotsinkielinen sanamuoto osaksi laissa 322/2024, seuraavasti:

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) kotoutumisella maahanmuuttajan yksilöllistä prosessia, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa sekä osallisuus työ- ja elinkeinoelämässä, koulutuksessa, järjestötoiminnassa tai muussa yhteiskunnan toiminnassa syvenee ja monipuolistuu;

2) kotoutumisen edistämisellä kotoutumisen tukemista tarjoamalla maahanmuuttajalle tässä laissa tarkoitettuja palveluja, tukemalla hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen sekä edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta;

3) asettautumisen edistämisellä toimia, joilla tuetaan erityisesti työ- tai opiskeluperusteisesti kuntaan muuttavan maahanmuuttajan kotoutumista kunnan kotoutumisohjelman ulkopuolella;

4) maahanmuuttajalla Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti;

5) *kotoutuja-asiakkaalla* maahanmuuttajaa, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma;

6) työnhakijalla työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

7) työttömällä työnhakijalla työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettujen työttömän ja työnhakijan määritelmät täyttävää henkilöä;

8) ihmiskaupan uhrilla kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

9) kotoutumisohjelmalla kunnan järjestämää maahanmuuttajan kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuutta;

10) kotoutumisohjelmaan sisältyvillä palveluilla kunnan järjestämiä kotoutumisen alkuvaiheen palveluja, joiden tavoitteena on edistää maahanmuuttajan kotoutumista, työllisyyttä tai yrittäjyyttä, osaamista ja työelämävalmiuksia, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteu-

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

tumista, terveyttä ja hyvinvointia, arjen kansalaistaitoja sekä osallistumista järjestötoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan;

11) muilla kotoutumista edistävillä palveluilla kotoutumishjelman ulkopuolisia palveluita, jotka järjestetään osana työvoimapalveluita, muita kunnallisia peruspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluita, Kansaneläkelaitoksen palveluita sekä järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa;

12) yhteiskuntaorientaatiolla kotoutumishjelmaan sisältyviä opintoja, jotka vahvistavat kotoutuja-asiakkaan ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja arjen kansalaistaidoista sekä omista oikeuksista ja velvollisuuksista ja jota järjestetään kotoutuja-asiakkaan omalla tai hyvin tuntemalla kielellä;

13) kotoutumissuunnitelmalla yksilöllistä kotoutumisen edistämiseksi laadittavaa suunnitelmaa, jossa kunta sopii yhdessä maahanmuuttajan kanssa yksilöllisistä kotoutumisen ja työllistymisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta;

14) palveluntuottajalla tahoaa, joka tuottaa kunnalle 10 §:ssä tai 13 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettua palvelua;

15) kuntapaikalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan 42 §:ssä tarkoitettuun sopimukseen perustuvaa kunnan ilmoitusta valmiudesta järjestää asunto, vastaanotto ja palvelut sekä ottaa 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu maahanmuuttaja vastaan 4 luvussa tarkoitettussa kuntaan ohjaamisen menettelyssä;

16) kuntaan ohjaamisella menettelyä, jossa 43 §:ssä säädetyllä tavalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ohjaa 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettun henkilön kunnan myöntämälle kuntapaikalle taikka kyseinen henkilö muuttaa vastaanottokeskuksesta kuntaan vastaanottokeskuksen tukitoimia hyödyntäen tai itsenäisesti;

17) monialaisella yhteistyöllä eri toimialojen viranomaisten, järjestöjen, yhdistysten, yhteisöjen, säätiöiden, koulutuksen tuottajien, oppilaitosten, palveluntuottajien ja muiden tahojen yhteistyötä;

18) hyvillä väestösuhteilla väestöryhmien välisiä suhteita, jotka perustuvat myönteisiin asenteisiin, toimivaan vuorovaikutukseen, turvallisuuden tunteeseen ja osallistumiseen yhteiskunnassa.

10 §

Ohjaus ja neuvonta

Kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Ohjausta ja neuvontaa voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja.

Kunnan on tarvittaessa annettava maahanmuuttajalle tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, palvelu- ja koulutusjärjestelmästä, työelämästä sekä maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa. Kunnan on tarvittaessa ohjattava maahanmuuttaja 14 §:ssä tarkoitettuun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin tai kunnan, hyvinvointialueen, muun viranomaisen, oppilaitoksen, korkeakoulun, järjestön, yhdistyksen, yhteisön tai muun kotoutumista edistävän toimijan kotoutumista tai asettautumista edistävään palveluun tai toimintaan.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

13 §

Kunnan kotoutumisohjelman sisältö

Kunnan on järjestettävä kotoutumisohjelma, jonka on sisällettävä:

- 1) 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi;
 - 2) 16 §:ssä tarkoitettu kotoutumissuunnitelman laadinta;
 - 3) 25 §:ssä tarkoitettu monikielinen yhteiskuntaorientaatio;
 - 4) 26 §:ssä tarkoitettua ja muuta koulutusta ja palveluita, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielien osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä;
 - 5) ohjelman aikaista ohjausta ja neuvontaa; ja
 - 6) 26 §:ssä tarkoitettu kielitaidon päättötestaus.
-

14 §

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Kunnan on laadittava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi maahanmuuttajalle, jonka ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä on kulunut enintään kolme vuotta, jos hän:

- 1) on työtön työnhakija;
- 2) on 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu henkilö;
- 3) saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista lasten kotihoidon tukea;
- 4) pyytää arviointia tai hänestä tehdään 9 §:ssä tarkoitettu yhteydenotto ja hänen arvioidaan sitä tarvitsevan;
- 5) saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotukea;
- 6) on 2 §:n 6 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori; tai
- 7) on ihmiskaupan uhri.

Kunnan on arvioitava maahanmuuttajan osaaminen, työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä koulutuksen ja muiden kunnan tai palveluntuottajan kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet sekä järjestön, yhdistyksen tai yhteisön toimintaan osallistumisen tarpeet. Arvioinnin aikana selvitetään maahanmuuttajan tavoitteet ja toiveet, aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito, työllistymisen ja kotoutumisen edellytyksiin vaikuttava työ- ja toimintakyky sekä muut työllistymiseen ja kotoutumiseen merkittävästi vaikuttavat tekijät. Palvelutarpeiden selvittämiseksi maahanmuuttaja voidaan ohjata tarvittaviin asiantuntija-arviointeihin ja tutkimuksiin. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi on käynnistettävä viipymättä, kun kunta saa tiedon tällaisesta henkilöstä.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin kuuluvia toimia voidaan järjestää työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen täydentävien työnhakukeskustelujen sijasta.

Hyvinvointialueen on osallistuttava 1 momentissa tarkoitettun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan ja hy-

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

vinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettun lapsen tai nuoren osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi voidaan jättää laatimatta, jos hänen palvelutarpeisiinsa saadaan vastattua muulla asiakassuunnitelmalla.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi voidaan laatia ihmiskaupan uhrille 1 momentissa säädetyn kolmen vuoden määräajan päätyttyäkin, jos hänet tavoitetaan kunnan kotoutumista edistävien palveluiden piiriin vasta määräajan päätyttyä.

Arvioinnin perusteella kunnan on ohjattava maahanmuuttaja tarvittaessa myös muiden viranomaisten palveluihin. Kunta voi ohjata maahanmuuttajan tarvittaessa myös palveluntuottajan kotoutumista edistävään palveluun sekä järjestön, yhdistyksen tai yhteisön toimintaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta.

16 §

Kotoutumissuunnitelma

Kunnan on laadittava kotoutumissuunnitelma 14 §:n 1 momentissa tarkoitettulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan mainitussa pykälässä tarkoitettun arvioinnin perusteella sitä tarvitsevan kotoutumisensa edistämiseksi.

18 §

Kotoutumissuunnitelmassa sovittavat tavoitteet

Kunnan ja maahanmuuttajan on sovittava kotoutumissuunnitelmassa yksilöllisistä kotoutumisen ja työllistymisen tai yrittäjyyden pidemmän aikavälin sekä kotoutumissuunnitelman aikaisista tavoitteista. Yksilöllisten tavoitteiden asettamisessa on otettava huomioon maahanmuuttajan toiveet, osaaminen, elämäntilanne sekä työ- ja koulutushistoria.

Maahanmuuttajan, joka on työnhakija, tavoitteeksi on muiden kotoutumista edistävien tavoitteiden ohella asetettava työllistyminen tai yrittäjyys.

Muun kuin 2 momentissa tarkoitettun maahanmuuttajan tavoitteeksi on muiden kotoutumista edistävien tavoitteiden ohella pääsääntöisesti asetettava työelämävalmiuksien ja -orientaation vahvistuminen sekä työllisyys tai yrittäjyys.

Edellä 2 ja 3 momentissa säädetystä poiketen, alle 25-vuotiaan kotoutuja-asiakkaan tavoitteeksi on kuitenkin pääsääntöisesti asetettava vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaminen.

19 §

Kotoutumissuunnitelman sisältö

Kunnan ja maahanmuuttajan on sovittava kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan omien tavoitteiden, osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa kotoutumista, työllistymistä tai yrittäjyyttä, terveyttä ja hyvinvointia sekä yhteiskunnallisia valmiuksia edistävistä palveluista, järjestöjen, yhteisöjen tai yhdistysten toimintaan osallistumisesta, suomen tai

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

ruotsin kielen opinnoista sekä ohjauksesta ja neuvonnasta. Työnhakijaksi rekisteröityneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmassa asetetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 44 §:ssä tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, jollei mainitusta laista johdu muuta. Suunnitelmassa on sovittava myös palveluiden toteutumisen seurannasta.

Kunta vastaa siitä, että kotoutumissuunnitelmaan sisällytetyt palvelut muodostavat maahanmuuttajan kotoutumista edistävän tarkoituksenmukaisen ja tarvittaessa monialaisen palvelukokonaisuuden. Kotoutumissuunnitelmaan on sisällyttävä 13 §:ssä tarkoitettuun kotoutumisohjelmaan sisältyviä palveluita tai muita kotoutumista edistäviä palveluita.

Kotoutumissuunnitelmassa on perusteltava sovittujen palveluiden tarkoituksenmukaisuus maahanmuuttajan kotoutumiselle ja työllistymiselle tai yrittäjyydelle asetetun tavoitteen toteutumisen kannalta.

20 §

Kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kunnan on laadittava kotoutumissuunnitelma viipymättä sen jälkeen, kun maahanmuuttajalle on tehty 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia arviointiin sisältyvän alkuhaastattelun yhteydessä.

Hyvinvointialueen on osallistuttava 1 momentissa tarkoitettujen kotoutumissuunnitelman laatimiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä.

Ihmiskaupan uhrin osalta voidaan poiketa 3 momentissa säädetystä kolmen vuoden määräajasta, jos hänet tavoitetaan kunnan kotoutumista edistävien palveluiden piiriin vasta määräajan päätyttyä.

Kotoutuja-asiakas on ohjattava hakeutumaan kotoutumissuunnitelmassa sovittuun hänen yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään palveluun kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta. Ohjaus on tarvittaessa tehtävä yhteistyössä palvelun järjestämisestä vastaavan viranomaisen, palveluiden tuottajan taikka järjestön, yhdistyksen tai yhteisön kanssa.

22 §

Kotoutumissuunnitelman tarkistaminen

Kunnan on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista. Kotoutumissuunnitelma on tarkistettava kunnan aloitteesta kotoutuja-asiakkaan palvelutarpeessa tai elämäntilanteessa tapahtuneiden muutosten johdosta taikka kotoutuja-asiakkaan pyynnöstä. Kotoutumissuunnitelma on kuitenkin tarkistettava vähintään kuuden kuukauden välein.

Hyvinvointialueen on osallistuttava kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen, jos suunnitelma on laadittu yhdessä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

23 §

Kotoutumissuunnitelman kesto ja päätyminen

Kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti kotoutuja-asiakkaalle:

- 1) kotoutumissuunnitelmassa sovittujen tavoitteiden perusteella;
- 2) kertyneen työ- ja koulutushistorian ja muun osaamisen perusteella; ja
- 3) suunniteltujen ja tarjottujen palvelujen perusteella.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelmien yhteenlaskettu enimmäiskesto on kaksi vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Edellä 2 momentissa säädettyä enimmäiskestoja voidaan pidentää enintään kahdella vuodella, jos se on perusteltua kotoutuja-asiakkaan vähäisen koulutustaustan tai monialaisten palveluiden tarpeen vuoksi ja jos tarvitaan erityisiä toimenpiteitä, joilla tuetaan kotoutuja-asiakkaan kotoutumista ja työllistymistä tai sen vuoksi, että 2 momentissa säädetty enimmäiskesto on kulunut maahanmuuttajan saadessa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea ja osallistuessa osa-aikaisesti kotoutumissuunnitelmaan.

Enimmäiskestoja voidaan pidentää myös, jos kotoutumissuunnitelmaa ei ole tilapäisesti voitu toteuttaa vamman, sairauden, sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvussa säädettyjen raskaus- tai vanhempainrahojen käyttämisen vuoksi tai muusta näihin verrattavasta syystä, syyn kestoja vastaavaksi ajaksi.

Työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan kotoutumissuunnitelman keston pidentämisestä ja jatkamisesta omaehtoisen opiskelun suorittamiseksi säädetään 31 §:ssä.

24 §

Kotoutuja-asiakkaan velvollisuus noudattaa kotoutumissuunnitelmaa

Kunnan on selvitettävä kotoutuja-asiakkaalle suunnitelmasta ja siihen liittyvistä palveluista aiheutuvat oikeudet ja velvollisuudet siten, että tämä ymmärtää ne.

Kotoutuja-asiakkaan on:

- 1) osallistuttava kotoutumissuunnitelman laatimiseen ja tarkistamiseen;
- 2) toteutettava hänen kanssaan laadittua suunnitelmaa;
- 3) hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti suunnitelmassa sovittuihin palveluihin;
- 4) ilmoitettava kunnalle, miten hän on toteuttanut suunnitelmaa; ja
- 5) ilmoitettava kunnalle merkittävistä palvelutarpeeseensa tai elämäntilanteeseensa liittyvistä tai muista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa suunnitelmassa sovittujen tavoitteiden saavuttamiseen ja palveluihin osallistumiseen.

Lisäksi työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan on ilmoitettava suunnitelman toteuttamisesta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 39 §:ssä säädetyllä tavalla.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

28 §

Omaehtoisen opiskelun tukeminen

Kotoutuja-asiakkaalla, joka opiskelee omaehtoisesti, on oikeus työttömyysetuuteen tässä laissa ja työttömyysturvalaissa säädetyin edellytyksin, jos:

2) opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa; ja

31 §

Omaehtoisten opintojen jatkaminen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä

Kotoutuja-asiakkaan, joka ei ole täyttänyt 25 vuotta, kotoutumissuunnitelman kesto voidaan pidentää enintään yhdellä vuodella omaehtoisten opintojen loppuun suorittamiseksi, jos hänen työttömyysetuudella tässä laissa tarkoitettulla tavalla tuetut opintonsa ovat kesken 23 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä.

Jos 25 vuotta täyttäneen kotoutuja-asiakkaan tässä laissa tarkoitettulla tavalla työttömyysetuudella tuetut opinnot ovat kesken 23 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä, opiskelun tukemista voidaan jatkaa suunnitelman enimmäiskeston täyttymisen estämättä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa kotoutumissuunnitelma on voimassa omaehtoisten opintojen tukemisen osalta, kunnes henkilölle laaditaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettu työllistymissuunnitelma taikka muu työllistymissuunnitelman korvaava suunnitelma kuin kotoutumissuunnitelma. Työllistymissuunnitelma tai muu työllistymissuunnitelman korvaava suunnitelma kuin kotoutumissuunnitelma on laadittava ilman aiheutonta viivytystä kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyttyä.

32 §

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen omaehtoiseen opiskeluun

Kotoutumissuunnitelmaan ja 31 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettuun muuhun suunnitelmaan sisältyvästä 28 §:ssä tarkoitettua työttömyysetuudella tuettavasta omaehtoisesta opiskelusta sopimiseen, tukiaikaan, kotoutuja-asiakkaan velvollisuuksiin, opintojen seurantaan ja keskeytymiseen sekä kotoutuja-asiakkaan ja koulutuspalvelujen tuottajan tietojenantovelvollisuuteen sovelletaan, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75–80 §:ssä säädetään. Työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opiskelu voidaan 31 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa sisällyttää suunnitelmaan sen estämättä, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75 §:ssä säädetään sopimisesta suunnitelmassa ennen opintojen alkamista.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

32 a §

Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Jos maahanmuuttaja tai kotoutuja-asiakas on varannut vastaanottoajan taikka maahanmuuttajalle tai kotoutuja-asiakkaalle on varattu vastaanottoaika 10 §:ssä tarkoitettuun ohjaukseen tai neuvontaan, 14 §:ssä tarkoitettuun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, 20 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelman laadintaan tai 22 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen ja hän on ilman hyväksyttävää syytä ja varattua aikaa ennalta peruuttamatta jäänyt saapumatta varattuna aikana vastaanotolle, kunta tai työvoimaviranomainen saa periä maahanmuuttajalta tai kotoutuja-asiakkaalta tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset, kuitenkin enintään 56,70 euroa. Maksun saa kuitenkin periä vain, jos maksun perimistä ei ole pidettävä kohtuuttomana ja kunta tai työvoimaviranomainen on varauksen yhteydessä ilmoittanut mahdollisuudesta periä maksu sekä antanut ennalta ohjeet ajan peruuttamiseksi. Maksun perimistä sekä ajan peruuttamista koskevat tiedot on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää niiden sisällön. Maksua ei saa periä alle 18-vuotiaalta asiakkaalta.

— — — — —

45 §

Kotoutumisen edistämisen suunnittelu ja kehittäminen kunnassa

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisen ja hyvien väestösuhteiden suunnittelusta ja kehittämisestä paikallistasolla. Kunnan on kehitettävä kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä. Kunnan on huolehdittava kunnan kotoutumisen edistämisen suunnittelun ja kehittämisen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palveluiden suunnittelun ja kehittämisen kanssa.

Kunnan on suunnittelussaan otettava huomioon kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet ja työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet kotoutuja-asiakkaiden osalta.

Kunnan kotoutumisen edistämisen suunnittelu ja kehittäminen on otettava huomioon kuntalain (410/2015) 37 §:ssä tarkoitettua kuntastrategiaa ja kuntalain 110 §:ssä tarkoitettua kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:ssä tarkoitettua kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 15 §:n 4 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä kunnan muuta suunnittelua laadittaessa ja seurattaessa.

Työnhakija-asiakkaiden osalta kotoutumisen edistämisen seuranta toteutetaan kuten laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä säädetään.

49 §

Kotoutumisen edistämisen huomioiminen hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä

Hyvinvointialueen on suunnittelussaan otettava huomioon alueellaan olevien maahanmuuttajien tarpeet ja kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon hyvinvointialueen muuta toimintaa koskevan kehittämisen ja seurannan osana.

50 §

Hyvinvointialueen kotoutumista edistävät tehtävät

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että sen palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Hyvinvointialueen on myös huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotoutumisen edistämiseksi.

Hyvinvointialueen vastuulla ovat seuraavat maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen liittyvät tehtävät toimialueellaan:

- 1) sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetulla tavalla;
- 2) 2 §:n 6 momentissa tarkoitetun lapsen tai nuoren asumisen ja tuen järjestämistä koskevat 33 ja 34 §:ssä tarkoitetut tehtävät;
- 3) ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustajaa koskevat 35 §:ssä tarkoitetut tehtävät;
- 4) muut kuin 1–3 kohdassa tarkoitetut sille tässä laissa erikseen säädetty tehtävät.

57 §

Aluehallintoviraston ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät

Aluehallintovirasto vastaa toimialaansa kuuluvissa asioissa kotoutumista edistävien ja tukien toimenpiteiden ja palvelujen suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä huolehtii, että maahanmuuttajien tarpeet otetaan huomioon muita aluehallintoviraston toimialaan kuuluvia toimenpiteitä ja palveluja suunniteltaessa ja järjestettäessä.

Aluehallintovirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaavat ja valvovat 33 §:ssä tarkoitetun perheryhmäkodin toimintaa yhdessä hyvinvointialueen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Sosiaalipalveluiden valvonnasta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 5 luvussa.

Aluehallintoviraston on tehtävä sille tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan yhteistyötä toimialueensa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

59 §

Valtion korvaus kunnalle ja hyvinvointialueelle

Kehittämisen ja hallintokeskus korvaa kunnalle ja hyvinvointialueelle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään. Muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on, että kunnassa on järjestetty kotoutumishjelma. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on, että kunnassa on laadittu kotoutumisen edistämiseksi annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 2012:74) 26 §:ssä tarkoitettu kunnan kotouttamishjelma. Edellytyksenä on lisäksi, että kunta on tehnyt 42 §:ssä tarkoitetun sopimuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikuntalain mukainen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Jos henkilöllä, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, ei ole oleskelulupaa maahan tullessaan eikä hän oleskeluluvan saatuaan täytä kotikuntalain 4 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty ensimmäinen oleskelulupa. Henkilön, jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 110 §:n nojalla, osalta korvausta maksetaan kuitenkin vasta kun hänelle on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Edellä 2 tai 3 momentissa tarkoitettua ajankohtaa ei sovelleta 60, 63, 64 eikä 67 §:ssä säädettyyn. Kun ihmiskaupan uhri on Suomen kansalainen, 68 §:ssä tarkoitettua korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hän on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 8 kohdassa tarkoitetun auttamisjärjestelmän piirissä.

60 §

Valtionosuus

Kunnalle myönnetään valtionosuutta seuraavien palveluiden järjestämistä ja tehtävien hoitamista varten:

2) muiden kuin 2 §:ssä 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden ja työnhakijoiden osalta 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman laatiminen sekä 22 §:ssä tarkoitettu suunnitelman tarkistaminen;

62 §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle

Hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Korvausta maksetaan kahden vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettua pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä ja hänen tämän lain 2 §:n 4 momentissa tarkoitettua perheenjäsenestään tai muusta omaisestaan laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin kolmen vuoden ajalta 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta.

Edellä 3 momentissa säädetystä poiketen 2 §:n 5 momentissa tarkoitettua lapsesta maksetaan laskennallista korvausta enintään siihen asti, kun hänen 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua vanhempansa tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettua korvausaikaa on jäljellä.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvauksen perusteista ja maksatuksesta.

63 §

Korvaus toimeentulotuesta

Hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta, toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:ssä tarkoitettusta täydentävästä toimeentulotuesta tai mainitun lain 8 §:ssä tarkoitettusta ehkäisevästä toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään yhden vuoden ajalta.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla korvataan 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta, toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 1998:66) mukaisesta täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään yhden vuoden ajalta.

68 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle, hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrille tämän uhriasemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä toimenpiteistä ja palveluista.

— — — — —

73 §

Käsiteltävät tiedot

Seuraavia henkilöasiakkaan tietoja saadaan käsitellä:

- 1) henkilötunnus;
- 2) nimi ja yhteystiedot;
- 3) oleskelulupahakemusta ja -pääöstä koskevat tiedot;
- 4) asiointikieli, tulkin järjestämistarve ja muut asioinnin järjestämistä koskevat tiedot;
- 5) tiedot koulutuksesta, työhistoriasta ja ammatillisesta osaamisesta sekä muut osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin pohjaksi selvitettävät tiedot;
- 6) osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia koskevat tiedot, kotoutumissuunnitelman sekä muiden suunnitelmien palvelusisältö ja kesto sekä suunnitelmien toteuttamista koskevat tiedot;
- 7) tiedot kotoutumista edistävistä palveluista ja kielitaidon päättötestauksesta sekä jatko-ohjauksesta muihin palveluihin;
- 8) sellaiset terveydentilaa sekä työ- ja toimintakykyä koskevat tiedot ja arviot, joilla on vaikutusta henkilön kotoutumiseen ja jotka ovat välttämättömiä palvelujen tarjoamiseksi hänelle;
- 9) 43 §:ssä tarkoitettua kuntaan ohjaamista koskevat tiedot; ja
- 10) 8 luvussa tarkoitettuja korvauksia koskevat tiedot.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Jos käsiteltävä henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, henkilön tietoihin tulee merkitä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

Rekisteröidyllä ei ole luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus, 18 artiklassa säädettyä oikeutta 1 momentissa tarkoitettujen tietojen käsittelyn rajoittamiseen.

74 §

Kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa kotoutumisen valtakunnallisen tietovarannon ja asiakas-tietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä ja ylläpidosta siten kuin tässä luvussa tarkemmin säädetään.

Kotoutumisen edistämisen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kehittäminen toteutetaan yhteistyössä kehittämis- ja hallintokeskuksen ja valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja käyttävien kuntien kanssa. Kunnalla on velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta kotoutumisen edistämisen toimeenpanossa.

76 §

Kotoutumisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavat tiedot

Kunnalla ja kehittämis- ja hallintokeskuksella on velvollisuus tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon tiedot, jotka ovat tarpeen 72 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamiseksi. Kunnan on tallennettava 73 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot jokaisesta kotoutuja-asiakkaasta ja maahanmuuttajasta, jolle tehdään 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai jolle toteutetaan 22 §:ssä tarkoitettu suunnitelman tarkistus, mukaan lukien työnhakijasta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista.

78 §

Kotoutumisen valtakunnallisen tietovarannon rekisterinpitäjät

Kehittämis- ja hallintokeskus ja kunnat ovat 74 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä.

Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa valtakunnallisen tietovarannon yleisen tietosuoja-asetuksen:

- 1) 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista;
- 2) 25 artiklassa tarkoitetusta sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta;
- 3) 32 artiklassa tarkoitetusta käsittelyn turvallisuudesta;
- 4) 35 artiklassa tarkoitetusta tietosuojaa koskevasta vaikutustenarvioinnista;
- 5) 36 artiklassa tarkoitetusta ennakkokuulemisesta;

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

6) mukaisista, käytettävän tietojärjestelmän tietoturvallisuutta koskevista rekisterinpitäjän muista velvollisuuksista kuin 1 – 5 kohdassa tarkoitetuista velvollisuuksista.

Kunta vastaa muista kuin 2 momentissa tarkoitetuista yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista. Kukin kunta vastaa rekisterinpitäjän tehtävistä asiakkaidensa osalta. Kehittämisen- ja hallintokeskus ja kunta vastaavat omien asiakkaidensa osalta tietojen luovuttamisesta valtakunnallisesta tietovarannosta niille tahoille, joille on laissa säädetty oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja kotoutuja-asiakkaista.

80 §

Käyttöoikeuden myöntäminen valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvaan asiakas-tietojärjestelmään

Kunta myöntää käyttöoikeudet valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin palveluksessaan olevalle henkilölle sekä ulkopuolisen tahon palveluksessa olevalle henkilölle hankkimansa palvelun osalta. Kunta myöntää käyttöoikeuden hyvinvointialueen palveluksessa olevalle henkilölle, joka osallistuu 14 §:ssä tarkoitettuna osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin laatimiseen tai 16 §:ssä tarkoitettuna kotoutumissuunnitelman laatimiseen tai sen 22 §:ssä tarkoitettuun tarkistamiseen. Kehittämisen- ja hallintokeskus myöntää käyttöoikeudet palveluksessaan olevalle henkilölle taikka työ- ja elinkeinoministeriön tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen palveluksessa olevalle henkilölle. Lisäksi kehittämisen- ja hallintokeskus myöntää käyttöoikeudet ulkopuolisten tahojen palveluksessa olevalle henkilölle, kun kyse on kehittämisen- ja hallintokeskuksen tai työ- ja elinkeinoministeriön tekemästä toimeksiannosta tai hankkimasta palvelusta.

Käyttöoikeus voidaan myöntää sellaiselle 1 momentissa tarkoitettuna viranomaisen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa:

- 1) tässä laissa säädettyjä tehtäviä;
- 2) 1 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin, tukiin tai asiakasprosesseihin liittyviä valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtäviä; tai
- 3) rekisterinpitäjän tehtäviä taikka käyttöoikeuksien hallintaan ja lokitietojen keräämiseen liittyviä tehtäviä.

Käyttöoikeus voidaan myöntää lisäksi sellaiselle henkilölle, joka on:

- 1) työ- ja elinkeinoministeriön tai kehittämisen- ja hallintokeskuksen toimeksiannosta erillistä arviointia, tarkastusta tai selvitystä tekevän tahon palveluksessa ja hoitaa arviointi-, tarkastus- tai selvitystehtävää;
- 2) kehittämisen- ja hallintokeskuksen toimeksiannosta 74 §:ssä tarkoitettujen tietojärjestelmäpalvelujen kehittämis- tai ylläpitotehtäviä tekevän tahon palveluksessa ja hoitaa tällaista kehittämis- tai ylläpitotehtävää; tai
- 3) kotoutumista edistävien palvelujen tuottajan palveluksessa ja hoitaa kotoutumisen edistämiseen liittyviä tehtäviä.

Kehittämisen- ja hallintokeskus vastaa käyttöoikeuksien teknisestä avaamisesta käyttöoikeuden myöntäneen viranomaisen ilmoituksen perusteella.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

84 §

Kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

— — — — —

Kansaneläkelaitoksen on luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotukea.

Maahanmuuttoviraston on luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä taikka ihmiskaupan uhrista.

85 §

Kuntien välinen tiedonsaantioikeus

Jos kunta saa tietoonsa, että kotoutuja-asiakas, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma, muuttaa toisen kunnan alueelle, kunnan on asiakkaan suostumuksella otettava yhteyttä siihen kuntaan, jonka vastuulle kotoutuja-asiakkaan 2 luvussa tarkoitettujen palveluiden järjestäminen kuuluu.

86 §

Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

— — — — —

Kunnalla, hyvinvointialueella ja työvoimaviranomaisella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajista, mikäli hyvinvointialue osallistuu 14 §:ssä tarkoitettuun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin.

— — — — —

Kunnalla, hyvinvointialueella ja työvoimaviranomaisella on oikeus saada toisiltaan, toiselta kunnalta ja työvoimaviranomaiselta sekä tässä laissa tarkoitetulta palveluntuottajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 22 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman tarkistamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajista, joille on laadittu kotoutumissuunnitelma ja jotka täyttävät 20 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetun edellytyksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

88 §

Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassan tiedonsaantioikeus

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 84 §:n 3 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi kunnalta tai työvoimaviranomaiselta välttämättömät tiedot maahanmuuttajan 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 32 §:n 2 momentissa säädetyn kulukorvauksen maksamista koskevan rajoituksen soveltamiseksi kunnalta tai työvoimaviranomaiselta välttämättömät tiedot 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman päättymisestä, jos maahanmuuttaja jatkaa omaehtoisia opintoja suunnitelman enimmäiskeston täytyessä 31 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

90 §

Muiden korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 ja 68 §:issä tarkoitettujen korvausten ja mainituissa pykälissä tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä. Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 ja 68 §:issä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi hyvinvointialueelta mainituissa pykälissä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

95 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Muutoksenhausta kunnan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaiseen päätökseen säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 17 luvussa.

Edellä 16 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmaan tai sen 22 §:ssä tarkoitettuun tarkistamiseen ei saa erikseen hakea oikaisua eikä saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhausta Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvalain 12 luvussa. Muutoksenhausta Kansaneläkelaitoksen toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään toimeentulotuesta annetun lain 24 §:ssä.

Työvoimaviranomaisen ratkaisuun olla tukematta työnhakijan omaehtoista opiskelua tai hyväksymättä ilmoitusta tuetun opiskelun keskeyttämisestä ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 43 §:ssä tarkoitettuun päätökseen kuntapaikalle ohjaamisesta ei saa hakea muutosta valittamalla.

96 §

Virkavastuu

Tämän lain 10 §:ssä tarkoitettua ohjausta ja neuvontaa, 14 §:ssä tarkoitettuja osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyviä asiantuntija-arviointeja, 25 §:ssä tarkoitettua monikielisen yhteiskuntaorientaation ja 27 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutuksen toteuttamista koskevia tehtäviä sekä 33 §:ssä tarkoitettuja perheryhmäkotitoiminnan tehtäviä hoitavaan muun kuin viranomaisen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

98 §

Paluumuuton tukeminen

Hyvinvointialue ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta voivat hakemuksesta korvata 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle tai ihmiskaupan uhrille, joka palaa vapaaehtoisesti koti- tai lähtömaahansa muuten kuin tilapäisessä tarkoituksessa, kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset. Lisäksi hyvinvointialue tai Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta voivat maksaa yhdelle henkilölle enintään kahden kuukauden ja perheelle enintään neljän kuukauden toimeentulotuen perusosan määrää vastaavan paluumuuttoavustuksen.

Korvauksen matka- ja muuttokustannuksista sekä paluumuuttoavustuksen myöntää hakemuksesta se hyvinvointialue tai Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta, jonka alueella 1 momentissa tarkoitettu henkilö asuu.

Hyvinvointialue tai Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta voi periä takaisin myöntämänsä korvauksen matka- ja muuttokustannuksista sekä paluumuuttoavustuksen, jos osoittautuu, että korvaus tai avustus on maksettu virheellisin perustein tai perusteettomasti.

102 §

Siirtymäsäännökset

Kunnan ja hyvinvointialueen on haettava tällä lailla kumotun kotoutumisen edistämisestä annetun lain 46 ja, 48 §:n sekä 49 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla myönnettäviä korvauksia vuoden 2026 loppuun mennessä. Kunnan on haettava mainitun lain 50 §:n nojalla myönnettäviä korvauksia vuoden 2026 loppuun mennessä.

Kunnan ja kehittämis- ja hallintokeskuksen on tallennettava 76 §:ssä tarkoitettut tiedot kotoutumisen edistämisen tietovarantoon 1 päivästä tammikuuta 2027.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 63 §:n 3 momentin kumoaminen tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä huhtikuuta 2025.

2.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 ja 82 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 3 §:n 1 momentin 8 kohta ja 82 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 691/2023 seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

8) työllisyysuunnitelmaa korvaavalla suunnitelmalla kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua aktivointisuunnitelmaa, kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) tarkoitettua kotoutumissuunnitelmaa sekä työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (381/2023) tarkoitettua monialaista työllistymissuunnitelmaa;

82 §

Palkkatuki ammatillisen osaamisen parantamiseen

Työvoimaviranomainen voi myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen, kun työsuhteeseen palkattava työtön työnhakija:

4) on maahanmuuttaja, jolle on laadittu tai jolle voidaan laatia kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettu kotoutumissuunnitelma; tai

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

työttömyysturvalain 1 ja 2 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 10 a kohta sekä 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta ja 11 §:n 1 momentin johdantokappale, sellaisina kuin ne ovat laissa 685/2023 seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

10 a) työllistymissuunnitelmaa korvaavalla suunnitelmalla kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua aktivointisuunnitelmaa ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) tarkoitettua kotoutumissuunnitelmaa ja työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain (381/2023) mukaista monialaista työllistymissuunnitelmaa;

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

2 a luku

Työvoimapoliittisesti moitittava menettely

9 §

Työnhakuun ja työvoimapalveluihin liittyvä menettely

Työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen seitsemän päivän ajalta laiminlyönnin tai muun menettelyn jälkeen, jos hän työttömänä tai palkkatuetussa työssä ollessaan taikka saadesaan työttömyysetuutta 3 luvun 3 §:n 3 momentin perusteella ilman 11—14 §:ssä tarkoitettua taikka näihin pätevyydeltään rinnastettavaa syytä 12 kuukauden aikana toisen kerran:

2) jättää saapumatta kotoutumisen edistämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuun palvelutarpeen arviointiin;

4) kieltäytyy kotoutumisen edistämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitetusta palvelutarpeen arvioinnista taikka muulla kuin 2 kohdassa tarkoitettulla menettelyllään aiheuttaa sen, ettei palvelutarpeen arviointia voida tehdä;

11 §

Pätevä syy olla osallistumatta työnhakijan palveluprosessiin liittyviin toimiin

Työnhakijalla on pätevä syy jättää saapumatta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 31 ja 32 §:ssä tarkoitettuun alkuhaastatteluun, työnhakukeskusteluun, täydentävään työnhakukeskusteluun, kotoutumisen edistämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuun palvelutarpeen arviointiin sekä työllistymissuunnitelmaa korvaavan suunnitelman laatimis- ja tarkistamistilaisuuteen, jos:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 3 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 689/2023 seuraavasti:

3 §

Soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta henkilöön, jolla on kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) tarkoitettu voimassa oleva kotoutumissuunnitelma taikka edellä tarkoitettua suunnitelmaa ei ole vielä laadittu. Laskettaessa 1 ja 2 momentin mukaisia määräaikoja otetaan kuitenkin työtömyyden perusteella kotoutumissuunnitelman ajalta maksettu työmarkkinatuki ja toimeentulotuki huomioon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 9 ja 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 9 §:n 2 momentti ja 24 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 684/2023, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

9 §

Valtionosuuden määrä

Valtionosuutta myönnetään kuitenkin kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle sellaista oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää koulutusta, jonka maahanmuuttaja suorittaa aikana, jona hänellä on kotoutumisen edistämistä annetun lain (681/2023) 16 §:ssä tarkoitettu voimassa oleva kotoutumissuunnitelma taikka yhden vuoden aikana viimeisen kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisen jälkeen. Lisäksi edellytetään, että koulutuksessa noudatetaan kotoutumisen edistämistä annetun lain 26 §:n 4 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai 26 §:n 5 momentin 1 kohdassa tarkoitettua Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositusta. Valtionosuutta myönnetään lisäksi sata prosenttia koulutuksesta, joka on oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta.

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Maksua ei kuitenkaan peritä kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston järjestämästä koulutuksesta, jonka maahanmuuttaja suorittaa aikana, jona hänellä on kotoutumisen edistämistä annetun lain 16 §:ssä tarkoitettu voimassa oleva kotoutumissuunnitelma, tai yhden vuoden aikana viimeisen kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisen jälkeen. Lisäksi edellytetään, että koulutuksessa noudatetaan mainitun lain 26 §:n 4 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai 26 §:n 5 momentin 1 kohdassa tarkoitettua Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksista. Maksua ei myöskään peritä tämän lain 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa eikä oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 29 §, sellaisena
kuin se on osaksi laeissa 1026/2022 ja 324/2024, seuraavasti:

29 §

*Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulotuen
määrällä*

Toimeentulotuesta annetun lain 27 f §:ssä tarkoitettu kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen menoista toteutetaan vähentämällä kunnan valtionosuutta määrällä, joka vastaa kunnan osuutta kuntaan kohdistuvasta vuositasolla maksetusta perustoimeentulotuesta.

Perustoimeentulotuen valtionosuuden vähentämiseksi Kansaneläkelaitos toimittaa vuosittain huhtikuun loppuun mennessä valtiovarainministeriölle tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vuodelta 2024 sekä tammi-, helmi- ja maaliskuulta 2025 vähennetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kotoutumisen edistämistä annetun lain (681/2023) 63 §:n mukaan Kansaneläkelaitokselle maksettu korvaus perustoimeentulotuesta.

7. Lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan uusi lakiehdotus

8.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 27 b §:n 5 momentti, sekä muutetaan 10 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa / , seuraavasti:

10 §

Alennettu perusosa

Sellaisen henkilön perusosan suuruutta voidaan alentaa enintään 20 prosenttia, jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, että:

2) kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) tarkoitettu maahanmuuttaja on ilman perusteltua syytä kieltäytynyt kotoutumissuunnitelman ~~tai monialaisen kotoutumissuunnitelman~~ laatimisesta tai osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa ~~tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa~~ yksilöidysti sovittuihin, työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin taikka jos hän on laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei kotoutumissuunnitelmaa ~~tai monialaista kotoutumissuunnitelmaa~~ ole voitu laatia;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 27 b §:n 5 momentin kumoaminen tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä huhtikuuta 2025.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Helsingissä 29.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Alviina Alametsä vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Eemeli Peltonen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä esitetään muutoksia jo 1.1.2025 voimaan astuvaan kotoutumisen edistämisen lainsäädäntöön. Samalla esityksessä kunnille maksettavia laskennallisia kotoutumiskorvauksia ollaan leikkaamassa merkittävästi. Esityksessä ehdotetaan myös, että kotoutumisen aikaisen perustoimeentulotuen korvattavuudesta luovuttaisiin. Muutokset haastavat merkittävästi kuntien taloutta ja toimintaa. Lakiesitys onkin sisällöltään pääasiassa hallituksen säästölaki, eikä siihen sisälly mitään merkittäviä kuntien kotoutumisen edistämisen palveluita uudistavia muutoseksityksiä.

Vuoden 2025 alusta voimaan astuvan kotoutumislain muuttaminen lyhyellä varoitusaajalla ja kuntien rahoitukseen kohdistuvat merkittävät leikkaukset tulevat hallituksen esityksen myötä tiedoksi erittäin myöhäisessä vaiheessa. Kyse ei ole hyvästä lainsäädännön valmistelusta, kun esityksen käsittelyyn jää eduskunnassa aikaa vain viikon verran. Lisäksi esityksen säätäminen eduskunnassa näin myöhäisessä vaiheessa vuotta haastaa valmistelutyötä kunnissa sekä kuntataloutta. Kunnille ja hyvinvointialueille jää vain hyvin vähän aikaa varautua niihin leikkauksiin ja muutoksiin, joita hallitus esittää tehtäviksi.

Hallituksen esittämät tehtävien vähennykset koskevat kotoutumisen edistämisen lainsäädännössä tehtäviä, joiden eteen on jo kunnissa tehty paljon valmistelutyötä, mutta joiden poistaminen ei tuo kunnille juurikaan tosiasiallisia säästöjä. Hallintovaliokunnan kuulemisissa on käynyt selväksi, että kotoutumisen edistämisen rahoituksen tuntuva leikkaaminen samanaikaisesti, kun kuntien tehtäviä lisätään, heikentää kuntien kykyä järjestää lakisääteisiä palveluita ja vaikuttaa muun muassa kotoutumispalvelujen laatuun ja tehokkuuteen. Palvelujen vähentäminen voi heikentää maahanmuuttajien kotoutumista sekä pitkällä aikavälillä kasvattaa yhteiskunnalle koituvia kustannuksia. Näihin esityksen vaikutuksiin hallituksen esityksessä ei ole varauduttu millään tavalla.

Hallintovaliokunnan saamien selvitysten perusteella on selvää, että esityksellä toteutettavat säästöt eivät vähennä julkisen talouden menoja vaan ainoastaan siirtävät kustannuksia valtiolta kunnille. Kyse on julkisen talouden sisäisestä osaoptimoinnista, jossa valtio ulkoistaa säästönsä kunnille. Esitetyt heikennykset nykyisessä kuntatalouden tilanteessa ovat erityisen vahingollisia siksi, että tehtäviä ei kunnilta esitetä vähennettäväksi samassa suhteessa valtion rahoituksen kanssa. Esitykseen liittyvä tehtävien karsinta toteuttaa vain marginaalisen säästön, jonka taso on kyseenalaistettu kuulemisissa.

Hallituksen esityksessä perustoimeentulotuen kustannusten korvaamiseen kohdentuvat muutokset siirtävät merkittävää taloudellista taakkaa kunnille. Toimeentulotuen kustannusten korvaamisesta luopuminen heikentää kuntien taloutta 109 miljoonalla vuosina 2025—2028. Sen lisäksi leikkaus laskennallisiin korvauksiin aiheuttaisi kunnille 116 miljoonan euron menetyksen vuosina 2024—2025.

Rahoitusleikkaus vaikeuttaa erityisesti sellaisten kuntien tilannetta, joilla on paljon kotoutuja-asiakkaita. Valiokunnan saamissa lausunnoissa korostuu se tosiasia, että perustoimeentulotuen kus-

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp
Vastalause 1

tannukset ovat kasvaneet viime vuosina erityisesti siksi, että sen piirissä on paljon Ukrainasta Venäjän hyökkäyssotaa paenneita ihmisiä. Ukrainalaisten siirtymistä kuntiin on voimakkaasti kannustettu, ja kunnat ovat panostaneet heidän kotoutumiseensa. Nyt ehdotetut toimeentulotuen ja laskennallisen korvauksen leikkaukset johtavat siihen, ettei kunnilla ole kannusteita vastaanottaa pakolaisia. Tästäkin näkökulmasta hallituksen esitys on erittäin huonosti harkittu.

Kotoutujien työllistymisessä on tunnistettuja haasteita, eikä perustoimeentulotuen rahoitusvastuun siirtäminen kuntaan ole keino nopeuttaa haastavasti työllistyvän ryhmän työllistymistä. Sen sijaan kotoutumispalvelujen mutta myös ensi vuoden alusta kuntiin siirtyvien TE-palvelujen resurssien pitäisi olla riittävät, jotta kunnat voivat toteuttaa muutostilanteessa ehjiä palveluketjuja.

Leikkausten toteuttamisen yhteydessä on esitetty, ettei niillä heikennettäisi kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen tai opetuksen palveluita tai työllisyyttä edistäviä palveluita. Koska laskennalliset korvaukset ovat kunnalle yleiskatteellista rahoitusta, kunta itse päättää leikkausten kohdentumisesta. Pahimmillaan leikkaukset johtavat kunnissa epätarkoituksenmukaisiin säästöihin ja heikennyksiin kotoutumisen edistämisen palveluista. Hallituksen tulisi keskittyä kotoutumisjärjestelmäämme aidosti uudistaviin ja kehittäviin hankkeisiin lyhytnäköisten säästölakien ajamisen asemasta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 29.11.2024

Eemeli Peltonen sd
Saku Nikkanen sd
Anna Kontula vas
Alviina Alametsä vihr

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Keskustan valiokuntaryhmä kannattaa nykyistä vaikuttavampaa, kustannustehokkaampaa ja velvoittavampaa kotouttamista. Sama päämäärä on kirjattu myös kokoomuksen ja perussuomalaisen johtaman hallituksen ohjelmaan.

Tässä yhteydessä on kuitenkin jälleen kerran aiheellista muistuttaa, että puheet ovat olleet yhtä, mutta teot ratkaisevat. Valitettavasti tälläkin kertaa keskustan valiokuntaryhmä joutuu puolustamaan hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita.

Hallitus on kirjannut ohjelmaansa 100 000 uuden työpaikan tavoitteen yhdeksi keinoksi kotouttamisen vahvistamisen, jota se on esityksillään tosiasiaa rapauttanut. Toistaiseksi työpaikkojen lukumäärä Suomessa on tällä hallituskaudella vähentynyt peräti 35 000 työpaikalla. Eikä vähiten siitä syystä, että kehittämisen ja aidon uudistamisen sijasta hallituksen politiikkaa ohjaa juustohöylämäiset menoleikkaukset sieltä ja täältä, mikä on ajanut Suomen kansantalouden näivetty-miskiarteeseen, jonka päässä odottavat jatkuvat menoleikkaukset ja verojen korotukset.

Aikaisemmin keväällä hallitus toteutti kotouttamisen uudistuksen (HE 21/2024vp) ilman min-käänlaisia esiselvityksiä. Jo silloin huomautimme valiokunnan asiantuntijalausuntoihin tukeu-tuen, että ”uudistus” oli enemmänkin valtionalouden säästölaki, jolla leikattiin kotouttamisen kuntakorvauksia, rapautettiin kotouttamispalveluja ja lisättiin kuntien tehtäviä ja kustannusvas-tuuta samalla, kun valtionaloudesta haluttiin säästää. Silloisessa hallituksen esityksessä jopa myönnettiin, että uudistus toisi mukanaan pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menoja kas-vattavia ja tuloja vähentäviä vaikutuksia. Käytännössä enemmän syrjäytyneitä ja työttömiä, jois-ta vastaavat kunnat.

Nyt puheena oleva esitys jatkaa hallituksen omaksumaa ohjelmansa vastaista linjaa. Nyt kotou-tumiseen liittyviä valtion korvauksia kunnille vähennettäisiin selityksellä, että kuntien velvolli-suuksia kevennettäisiin. Muutoksia perustellaan valtionaloutta vahvistavilla säästöillä ja sillä, että samalla lisättäisiin maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisestaan. Valiokunnan kuule-mien asiantuntijoiden mukaan muutosesitykset ovat tälläkin kertaa hyvin ongelmallisia toimien tavoitteitaan sekä hallitusohjelmaa vastaan.

Nyt tehtävät muutokset tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta eli vain vajaan kuukauden kulut-tua, jolloin voimaan astuu myös keväällä hyväksytty kotouttamisen uudistus, joka pääosin sisälsi kuntien rahoitusvastuiden kasvattamista. Jo nämä asettavat merkittäviä haasteita kuntien valmis-telutyölle ja luovat uusia haasteita kuntien muutoinkin vaikeuksissa oleville talouksille. Tämä koskee erityisesti suuria kaupunkeja, joilla on eniten kotoutettavia.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen tuntuva leikkaaminen samanaikaisesti, kun kuntien tehtä-viä ensi vuonna lisätään kotouttamisen uudistuksen astuessa voimaan, heikentää kuntien kykyä järjestää lakisääteisiä palveluita. Se voi vaikuttaa muun muassa kotoutumispalvelujen laatuun ja tehokkuuteen erityisesti työvoiman ulkopuolella oleville, kuten heidän tarvitsemaansa ohjauk-

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Vastalause 2

seen ja neuvontaan ja tulkkaukseen, sekä lasten ja nuorten kotoutumiseen aikana, jolloin meillä ei olisi varaa tuottaa yhtään enempää syrjäytyneitä ja työttömiä.

Esitetty toimeentulotuen kustannusten korvaamisesta luopuminen heikentäisi kuntien talouksia 109 miljoonalla eurolla vuosina 2025—2028. Toimeentulotuen ja laskennallisten korvausten leikkaukset kohdistuvat erityisesti kuntiin, joissa sotaa paenneita ukrainalaisia on eniten. Vaikeudet kasvavat kunnissa, joilla on jo nyt haasteita rahoittaa palveluitaan heikon verotulopohjan tai esimerkiksi korkean pitkäaikaistyöttömyyden vuoksi. Toimeentulotuen kustannusten korvausvastuun laajentaminen yhdessä muiden kuntien rahoitusleikkausten kanssa vaikeuttaisi tilannetta entisestään.

Myös kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin esitetään 58 miljoonan euron leikkausta. Se on kunnille yleiskatteellista rahoitusta, jolloin kunta itse päättää leikkausten kohdentumisesta. Siksi esitykseen kirjattu väite, ettei tällä leikkauksella heikennettäisi kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen tai opetuksen palveluita tai työllisyyttä edistäviä palveluita, ei pidä paikkansa. Sen sijaan leikkaukset laskennallisiin korvauksiin voivat vaikuttaa esimerkiksi kunnan sivistyspalveluihin tai johtaa verojen tai maksujen korotuksiin.

Puheena olevia leikkauksia perustellaan norminpurkuna kotoutumislakiin samalla leikkaamalla valtion maksamaa laskennallisten korvausten tasoa. Asiantuntijakuulemisten perusteella esitys ei kuitenkaan vähentäisi kuntien velvoitteita samassa määrin kuin se vähentää kunnille maksettavia korvauksia. Tämä on vastoin hallitusohjelmaa, jossa on luvattu sitoutua rahoittamaan täysimääräisesti kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset tai purkamalla muita velvoitteita. Tässä hallitus on pettämässä tämänkin lupauksensa.

Niin ikään on syytä muistuttaa, että ollakseen tehokas pitää normeja purkaa viisaasti. Tässäkin suhteessa esitys jättää paljon toivomisen varaa. Esimerkiksi nyt esitetty kotoutumishojelman velvoitteen kumoaminen ei kevennä merkittävästi kuntien tehtäviä, sillä palvelujen kokonaisuus vaatii jatkossakin dokumentointia. Niin ikään monialaisen osaamisen ja kotoutumissuunnitelman velvoitteiden poistaminen vähentäisi kuntien tehtäviä vain hieman, sillä kunta tekee palvelutarpeen arviot ja kotoutumissuunnitelmat joka tapauksessa, koska kotouttamispalveluiden tarve ja laajuus ovat yksilöllisiä.

Edellä olevin perustein voidaan todeta, että esitys on valtiontalouden lyhytnäköinen säästötoimi, jolla kasataan ongelmia ja kasvavia kustannuspaineita tulevaisuuteen. Kuntien vaikeutuvan rahoitustilanteen kannalta tämä on kohtuutonta. Julkisen sektorin sisäinen osaoptimointi, tässä valtion kustannusvastuun työntäminen kuntien harteille ilman vastaavansuuruisia aitoja velvoitteiden keventämisistä, ei vahvista julkista taloutta.

Lopuksi on paikallaan myös huomauttaa kuntien puolesta siitä, että hallitus ei toteuta ohjelmassaan lupaamaansa kuntien koko rahoitusjärjestelmän uudistamista. Myös kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistusta on hiljattain lykätty yhdellä vuodella eteenpäin hyvin hatarin perustein. Myös kunnille luvattu tehtävien ja velvoitteiden keventäminen polkee paikallaan, vaikka kunnat ovat jo antaneet noin 500 ehdotusta normien ja tehtävien keventämiseksi sekä noin 60 ehdotusta kokeiluiksi. Hallituksen pitää kuntien kannalta pystyä parempaan kuin vain lisätä niiden velvoitteita ja kustannusvastuita.

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp
Vastalause 2

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset 1-8 hylätään, ja

että hyväksytään kolme lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan hallintovaliokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä kotouttamislain uudistuksen vaikutuksista kotoutumisen onnistumiseen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden talouksiin.

2. Eduskunta edellyttää, että kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitusvastuiden lisäämiseen tähtäävän näennäis uudistamisen sijasta hallitus valmistelee kotouttamisen sisältöön aitoja ja kustannustehokkaita uudistuksia sekä lisää kotouttamispalveluiden käyttämiseen aitoa velvoittavuutta.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa ohjelmassaan lupaamansa kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisen ja toteuttaa kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen ohjelmassaan lupaamassaan aikataulussa.

Helsingissä 29.11.2024

Hanna Räsänen kesk
Petri Honkonen kesk